

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 11.051.011 у Донецькому
національному університеті
імені Василя Стуса,
професору кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової
економіки
Козловському Сергію
Володимировичу,
доктору економічних наук,
професору

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Горячової Наталії Володимирівни за темою:
«Інтелектуальні інвестиції в інноваційній діяльності підприємства»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 051 «Економіка»,
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

1. Загальний аналіз дисертації

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 248 сторінок. Робота містить 32 таблиці, з яких 6 таблиць займають 6 повних сторінок, 45 рисунків, з яких 3 рисунки займають 3 повні сторінки, 3 додатки на 23 сторінках, список використаних джерел із 182 найменувань на 18 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 192 сторінки.

Дисертація виконана в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса.

Обсяг основного тексту, структура дисертації, порядок викладення та оформлення матеріалу у дисертації відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167 та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р № 40.

2. Актуальність теми дисертаційної роботи

Інтелектуальні інвестиції на підприємстві займають важливе місце у підтримці та зростанні економічного потенціалу не тільки підприємства, але й держави. Без інтелектуальних інвестицій неможливо реалізувати поставлені задачі на підприємстві, провести модернізацію, що підвищить технологічний рівень як підприємства, так і галузі в цілому та дасть можливість для збільшення валового національного продукту, підвищить рівень конкурентоспроможності на зовнішньому ринку, а також виконання соціальних програм і високої заробітної плати працівникам.

Нові технологічні процеси на підприємствах неможливі без інтелектуальних інвестицій, особливо це стосується галузі вагонобудування, яка потребує нових змін в технологічних та конструкторських розробках. Так, не тільки великі підприємства України, але й малі підприємства розробляють свою інноваційну стратегію, виходячи із внутрішніх та зовнішніх факторів.

Враховуючи стан та ситуацію, в якій опинилась вагонобудівна галузь тема дисертації є актуальною на сьогоднішній день не тільки для галузі вагонобудування, яка потребує нових поглядів, підходів, методів, але й для керівного апарату АТ «Укрзалізниця». Вкладання коштів у розвиток інтелектуальних інвестицій є вигідним проектом, так, наприклад, Китай, який в 2020 р. вийшов на перше місце за витратами на інноваційну діяльність, а також зайняв перше місце по інноваційній діяльності та вказує на те, що вкладання коштів у розвиток інтелектуальних інвестицій вигідно для країни. Галузь вагонобудування можливо не тільки відродити, але й мати прибуток в бюджет України, але все це можливо завдяки правильному підходу та правильно вибраній стратегії, що розроблено в дисертаційній роботі.

Данна наукова робота вказує на те, що використовуючи наукові розробки авторки, на прикладі ТОВ «Головне спеціалізоване конструкторське бюро вагонобудування імені В.М. Бубнова», що мають позитивні показники, стратегію, а також розроблений механізм можливо

впровадити на великих підприємствах та відродити вагонобудівну галузь в Україні.

Таким чином, зважаючи на подальший розвиток інтелектуальних інвестицій в інноваційній діяльності підприємства, актуальним є наукове завдання дослідження та подальший розвиток теоретичних положень, обґрунтування науково-методичних підходів до механізму інтелектуальних інвестицій на промислових підприємствах в умовах кризи та виходу на міжнародні ринки проектно-конструкторських бюро вагонобудівної галузі. Вирішенню цього завдання і присвячена дисертаційна робота Горячової Н.В.

Актуальність дисертації підтверджується тим, що роботу виконано відповідно до тематики наукових досліджень кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса: «Методологія конвергентного менеджменту інноваційного розвитку регіональних систем» (номер державної реєстрації 0117U0041138), у рамках якої побудовано економіко-математичну модель трансферу знань для вагонобудівних підприємств.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Обґрунтованість отриманих результатів, висновків і рекомендацій основана на проведенню ретельному аналізі літературних джерел, врахуванням різноманітних факторів, що впливають на вирішення сформульованого наукового завдання, коректним вибором основних припущень та обмежень, використанням апробованого науково-методичного апарату.

Дисертаційна робота написана державною грамотною науковою мовою. Представлення матеріалу методично вірне.

Отримані здобувачем результати мають наукову новизну, яка полягає у наступному:

вперше:

- розроблено та обґрунтовано механізм формування та реалізації інноваційної стратегії на машинобудівному підприємстві, який сформовано на основі зовнішніх та внутрішніх факторів підприємства з визначенням взаємопов'язаних компонентів: теоретичного (понятійно-категорійний апарат, методологія дослідження) та науково-практичного (методи, інструментарій оцінювання, механізми й інструменти розвитку) з метою підвищення рівня розвитку людського капіталу через управління процесом впроваджених змін на вагонобудівному підприємстві та виходу на міжнародні ринки збуту відповідної вагонобудівної продукції;

удосконалено:

- теоретичний базис управління інтелектуальними інвестиціями у промисловій галузі, а саме запропоновано на основі моделі інвестиційної поведінки підприємства в інноваційному середовищі методи взаємозв'язку інвестицій, який є інтелектуальний товар та послуги в інтелектуальну власність, що на відміну від існуючих представляє результат інтелектуальної, творчої діяльності фахівця в розробці конструкторсько-технологічної документації, прогнозуванні теоретичних та експериментальних досліджень сучасного рухомого складу;

- організаційно-аналітичний інструментарій трансферу знань в економіці, а саме: в глобальному та регіональному аспектах дозволяють встановити основні закономірності та тенденції в процесі формування міжнародних зв'язків виробництва, трансферу і споживання знань, що було перевірено шляхом економетричного моделювання та аналітичного дослідження, який в процесі дає взаємозв'язок між інноваційною діяльністю та інтелектуальними інвестиціями за рівнем розвитку людського капіталу в країнах світу та обґрунтовано перспективи розвитку вагонобудівної галузі на міжнародному рівні для збуту вагонів нового покоління);

- теоретичні аспекти забезпечення розвитку інтелектуального капіталу на промислових підприємствах пропонується розглядати через компоненти,

визначення, характеристики, класифікацію, форми та структуру інтелектуального капіталу, що на відміну від існуючих, містять розширений перелік критеріїв, що спрямовані на підвищення результатів інноваційної діяльності вагонобудівних підприємств України та економічного добробуту підприємства, регіону, країни;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до оцінки ефективності інтелектуальних інвестицій у промисловій галузі, а саме методи, що визначають процедуру вартості об'єкта, подовжують життєвий цикл вагонів нового покоління та поліпшують роботу при оцінці інтелектуальних інвестицій у вагонобудівній галузі;

- організаційно-аналітичний стан та оцінка ефективності інтелектуальних інвестицій у промисловій галузі, що впливають на складові інтелектуального капіталу у вагонобудівній галузі на мега-, макро-, мезорівнях економіки. На мегарівні виділено економічні, інтелектуальні, політико-правові показники. На макрорівні розкрито інтелектуальні, кадрові показники, які формуються під впливом реформ та конкурентоспроможності. На мезорівні визначено фінансово-економічні, техніко-технологічні, інтелектуальні показники вагонобудівної галузі. Це дозволяє з'ясувати та врахувати умови розвитку інтелектуального капіталу промислових підприємств для інноваційної діяльності на світовому ринку нових видів продукції, що визначає ринки збуту для нових моделей вантажних вагонів;

- визначення показників інтелектуальних інвестицій в Україні та вагонобудівній галузі, а саме існуючі показники інноваційної діяльності на інтелектуальну власність, що виявляють тенденції для подальшого визначення шляхів розвитку інноваційної діяльності вагонобудівних підприємств, внесення нових конструкторсько-технологічних ідей для вагонів нового покоління та планування інфраструктури в галузі, регіоні, країні, яке дає економічне зростання регіону та приносить економічний ефект підприємству.

Наведені науково-обґрунтовані практичні рекомендації щодо розробленого механізму формування та реалізації інноваційної стратегії на машинобудівному підприємстві та організаційно-аналітичний інструментарій трансферу знань в економіці, що перевірено шляхом економетричного моделювання та аналітичного дослідження дозволить підвищити перспективи розвитку вагонобудівної галузі на міжнародному рівні для збуту вагонів нового покоління.

Отримані в роботі наукові результати, висновки та рекомендації є достовірними. Підставою для цього є коректна постановка завдання, використання сучасних методів досліджень, впровадження рекомендацій у виробництво, позитивні результати їхньої перевірки в умовах експлуатації на залізничному транспорті України. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, вважаю достатнім.

4. Повнота викладу у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні результати за темою дисертаційної роботи опубліковано в 30 наукових працях, з них: 1 стаття у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача; 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав; 13 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (із них 10 - у співавторстві, 3 - одноосібні) та 15 публікацій (із них 7 – у співавторстві, 8 - одноосібні) матеріали і тези наукових конференцій.

Основні результати дисертаційних досліджень отримані автором особисто. Зміст публікацій відповідає темі, основній меті та завданням дисертаційної роботи. Підтверджую повноту викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

5. Оцінка змісту дисертаційної роботи

Текст дисертаційної роботи викладено чітко у логічній послідовності.

У *вступі* доведено актуальність роботи, сформульовано мету та завдання дослідження, їх зв'язок з науковими програмами, зазначено методи досліджень, інформаційну базу, достовірність отриманих результатів, визначено наукову новизну, практичне значення та особистий внесок автора, наведено дані про апробацію результатів і публікації.

У *першому розділі* проаналізовано теоретичні основи інвестицій з різних точок зору науковців, що визначило багатоаспектність даного поняття та є ключовим фактором розвитку підприємства, регіону, держави, галузі.

В процесі дослідження інтелектуальних інвестицій було визначено матеріальні цінності, які забезпечують зростання національної економіки та включають процес вкладання інвестицій у розвиток підприємства. Приведено авторське визначення поняття «інвестиційна діяльність», а також визначено та систематизовано теоретичні поняття інвестицій, вплив інтелектуальних інвестицій, людського капіталу та інноваційної діяльності на економічну ефективність промислового підприємства та галузі.

Проведено дослідження теоретичного поняття «людський капітал», що є стимулом для розвитку підприємства. Доведено, що взаємодія людського капіталу та інтелектуального капіталу дає підприємству вагомий економічний ефект завдяки неординарним рішенням, думкам, професійним навичкам та знанням людського капіталу.

У *другому розділі* проведено аналіз інтелектуальних інвестицій в Україні на винаходи, корисну модель, товарний знак, що впливають на стійкий розвиток промислових підприємств України. Обґрунтовано, що в Україні інноваційний регіональний потенціал використовується частково.

Проаналізовано конкурентні переваги підприємств вагонобудівної галузі України на прикладах проектно-конструкторських бюро України та вагонобудівних підприємств Європи, структуру подачі заявок на об'єкти права інтелектуальної власності та отриманий економічний ефект від

впровадження інноваційної діяльності.

У *третьому розділі* висунуто гіпотезу моделювання міжнародного трансферу знань в економіці, удосконалено напрямки управління фінансової стійкості інтелектуальними інвестиціями та розроблено механізм формування і реалізації інноваційної стратегії на машинобудівних підприємствах.

Проведення моделювання за регіонами та країнами згруповано в 4 інтеграційно-технологічні кластери, що дає можливість визначити регіон світу, куди можливо експортувати вагони нового покоління за виготовленою конструкторсько-технологічною документацією, розробленою проектно-конструкторськими бюро в Україні.

Розроблено механізм управління інтелектуальними інвестиціями на мезорівні, що дає можливість проаналізувати основні чинники внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства та проведення аналізу інноваційного потенціалу промислового підприємства.

Висновки дисертації відповідають меті та задачам дослідження, що поставлені у роботі.

6. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів.

Розроблені теоретичні положення доведено до рівня конкретних практичних пропозицій і рекомендацій. Практичне значення має запропонована послідовність реалізації основних напрямів інтелектуальних інвестицій в інноваційній діяльності підприємства, механізм формування і реалізації інноваційної стратегії на машинобудівному підприємстві.

Результати дисертаційного дослідження використані в науково-дослідних інститутах та на рівні підприємств, в тому числі:

на міжнародному рівні в діяльності IGRAD Institute of Global Research and Development, США, м. Нью-Йорк (довідка від 05.07.2019 р.) – рекомендації щодо інноваційної діяльності як в Україні, так і за кордоном. IGRAD Institute of Global Research and Development - це провідний

багатонаціональний інститут, який сприяє об'єднанню наукових досліджень, сфери бізнесу та інноваційних технологій у всьому світі. Програма IEGL заснована на запрошених лекціях експертів різних дисциплін, які презентують найновіші новинки, теорії та дослідження в галузі права, бізнесу, інформаційних технологій, прав людини та інновацій технології в університетах та коледжах, де на лекціях використовуються матеріали та результати дослідження дисертації;

на рівні науково-дослідних інститутів України: філія «Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут залізничного транспорту» АТ «Укрзалізниця», м. Київ (довідка № 899 від 25.12.2019 р.) - пройшли апробацію науково-методичні підходи до визначення формування і реалізації інноваційної стратегії на залізничних та машинобудівних підприємствах і організаціях, виходячи з наявних джерел формування людського та інтелектуального капіталу, що сприяє підвищенню результативності оцінюванню і прогнозуванню реальних можливостей підприємства; Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, м. Київ (довідка № 108 від 11.06.2019 р.) - розроблені стратегічні напрямки формування та реалізації інноваційної стратегії на підприємствах вагонобудування та залізничному транспорті у після кризовому періоді та етапи їх реалізації використовувалися НДІ інтелектуальної власності при підготовці матеріалів для слухань в комітетах Верховної Ради з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності;

на рівні підприємств: ТОВ «ГСКБВ імені В.М. Бубнова», м. Маріуполь (акт впровадження № 939-445 від 24.12.2019 р.) – основні напрямки вдосконалення управління фінансової стійкості інтелектуальних інвестицій на вагонобудівних підприємствах, а саме впроваджено механізм формування і реалізація стратегії та вказані фактори, що впливають на впровадження інтелектуальних інвестицій сприяє досягненню підприємством стабільного становища.

Результати досліджень також використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету імені Василя Стуса при викладанні навчальних дисциплін: «Сучасні технології», «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства», «Міжнародна економічна діяльність України» (довідка №350-05/01.1.03-45 від 13.05.2019 р.)

Відповідні довідки містяться в додатках до дисертації.

7. Відсутність порушення академічної доброчесності.

У процесі перевірки 30 наукових праць встановлено відповідність електронного варіанту дисертації, наданого здобувачем, паперовому варіанту дисертації.

Текст рукопису дисертації перевірено за допомогою відкритих Інтернет-сервісів:

<https://advego.com/antiplagiat>,

<https://progaonline.com/antiplagiat>,

<https://users.antiplagiat.ru/cabinet>.

На підставі опрацювання джерел, доступних у Інтернет-мережі, з деяким ступенем подібності виявлено 31 документ.

Встановлено, що з 100 % текстових співпадінь, зазначених у електронному звіті Інтернет-сервісів:

- частка подібності поданого тексту рукопису дисертації з текстами опублікованих (доступних у інтернет-мережі) праць автора становить 95%, на які у тексті рукопису дисертації є посилання;

- подібностей з текстами опублікованих (доступних у Інтернет-мережі) праць інших авторів та подібностей з текстами нормативних та /або нормативно-правових актів не виявлено.

8. Зауваження до роботи.

Оцінюючи позитивно представлену роботу в цілому, вважаю за необхідне висловити окремі зауваження.

1. Вказаний здобувачкою патент на корисну модель не відповідає в повній мірі темі та змісту дисертації, тому вважаю, що його не доцільно включати до списку публікацій.

2. У п.2.3 використовується поняття «вагони нового покоління» (с. 140, 145, 146), але відсутнє чітке формулювання даного поняття, їх відмінності та приклади створення даних вагонів різними вагонобудівними заводами. Також поняття «інноваційний вагон» в п.3.3 (с. 205) потребує відповідного роз'яснення.

3. У п.2.1 дисертації проведено аналіз інтелектуальних інвестицій світового ринку та вибрана міжнародна система WIPO та для аналізу обрано США (с.83 – 102). Здобувачці доцільно було б у роботі зробити більш розширений аналіз міжнародної системи WIPO та аналіз інноваційної діяльності окремих країн.

4. У п. 3.2. розроблений механізм формування і реалізації інноваційної стратегії на машинобудівних підприємствах (с.182). Доречно було б висвітлити у роботі його практичну цінність та перелік результатів від впровадження запропонованого механізму.

5. Доцільно було б конкретизувати діяльність та результативність основних вагонобудівних та машинобудівних підприємств, які розглядаються в дисертації.

6. В дисертації недостатньо розглянуто питання оцінки економічної ефективності запропонованих автором рекомендацій щодо механізму формування і реалізації стратегії та факторів, що впливають на впровадження інтелектуальних інвестицій та сприяють досягненню підприємством стабільного становища.

Тим не менш, слід зазначити, що наведені зауваження не зменшують теоретичної та практичної цінності виконаної кваліфікаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертації.

9. Висновки та загальна оцінка роботи.

Аналіз змісту дисертації, а також публікації за темою роботи дозволяють зробити наступні висновки.

Дисертаційна робота за своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та є закінченим, самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому вирішено важливе актуальне наукове завдання удосконалення та подальшого розвитку теоретичних положень, обґрунтування науково-методичних підходів до механізму інтелектуальних інвестицій на промислових підприємствах в умовах кризи та виходу на міжнародні ринки проектно-конструкторських бюро та підприємств вагобудівної галузі.

Зміст анотації повністю відповідає змісту дисертації.

Результати роботи з необхідною повнотою висвітлені у роботах, що публікувалися у наукових фахових виданнях України та інших країн, а також пройшли належну апробацію на наукових конференціях та семінарах.

Актуальність, достатній науковий рівень, практична цінність та впровадження результатів свідчать про те, що дисертаційна робота «Інтелектуальні інвестиції в інноваційній діяльності підприємства» відповідає встановленим вимогам пунктів 9,10,11,12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а її авторка Горячова Наталія Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Офіційний опонент:
кандидат економічних наук
Державного університету
інфраструктури та технологій,
м. Київ

Підпис: *А.В. Нечипорук*
Засвідчує: *А.В. Нечипорук*

А.В. Нечипорук
А.В. Нечипорук